

AIDS

Η λοίμωξη με τον ιο της επίκτητης ανοσολογικής ανεπάρκειας προβάλλει έντονα και με τραγικές διαστάσεις πανδημίας.

Υπολογίζεται ότι μέχρι το τέλος του 2001 προσεβλήθησαν παγκοσμίως 36,1 εκατομμύρια άνθρωποι ενήλικες και παιδιά από HIV-AIDS. Αναφέρθηκαν δε 3 εκατομ. θάνατοι από AIDS. Ο συνολικός αριθμός θανάτων από AIDS υπολογίζεται από την αρχή της επιδημίας σε 21,8 εκ. σ' όλο τον κόσμο.

Ο συνολικός αριθμός των HIV οροθετικών ατόμων (δηλαδή των ανθρώπων που μολύνθηκαν από τον ιο HIV και δημιούργησαν αντισώματα), συμπεριλαμβανομένων και των κρουσμάτων AIDS, που δηλώθηκαν στην Ελλάδα μέχρι τις 30/6/2001 ανέρχεται σε 5676. Από αυτά 4604 (81,1%) είναι άνδρες, τα 1036 (18,2%) είναι γυναίκες, ενώ για ένα μικρό ποσοστό το φύλο δεν δηλώθηκε.

Το AIDS πλήττει όλες τις περιοχές του κόσμου, αλλά από ότι διαφαίνεται από τον δηλωθέντα αριθμό κρουσμάτων με διαφορετική ένταση ανάλογα την περιοχή. Όσον αφορά το φύλο στις ΗΠΑ και στην Δυτ. Ευρώπη, οι άνδρες νοσούν λίγο περισσότερο από τις γυναίκες. Στην Κεντρική Αφρική η σχέση είναι 1:1. Οι ηλικίες που πλήττονται κυρίως είναι είναι μεταξύ 18 – 40 ετών. Τα όρια είναι ευρύτερα στην Κεντρική Αφρική ιδιαίτερα προς τις μεγαλύτερες ηλικίες.

Το αίτιο του συνδρόμου της επίκτητης ανοσολογικής ανεπάρκειας έχει αποδειχθεί ότι είναι ο ιός της ανοσοανεπάρκειας του ανθρώπου (HIV). Υπάρχουν δύο(2) τύποι HIV, ο HIV-1 που πλήττει κυρίως τον δυτικό κόσμο και ο HIV-2 που πλήττει κυρίως την Αφρική. Ο ιός αυτός ανήκει σε μια μεγάλη ομάδα RNA ιών, τους ρετροϊούς. Μόνο ο άνθρωπος είναι υπόδοχος του HIV-1.

Εμφανίζεται σε ειδικές ομάδες πληθυσμού: ομοφιλόφιλους, χρήστες ενδοφλέβιων ναρκωτικών, δέκτες προϊόντων αίματος σε νεογέννητα από μητέρες φορείς, σε ιερόδουλες, αμφιφυλόφιλους άνδρες και τελικά σε ετερόφιλους άνδρες ή γυναίκες. Η επιδημιολογική σημασία των αμφιφυλόφιλων ανδρών είναι ιδιαίτερα μεγάλη γιατί αποτελούν τον κρίκο μετάδοσης μεταξύ των ομοφυλοφύλων και του ετερόφιλου πληθυσμού.

Η επίδραση, η χρονική διάρκεια δηλαδή, μεταξύ μόλυνσης και εκδήλωσης των πρώτων συμπτωμάτων ή σημείων ποικίλει ανάλογα με το είδος των πρώτων συμπτωμάτων ή σημείων.

Ο ιός βρίσκεται στο αίμα και στα παράγωγα του αίματος, στα σπερματικά υγρά, στα κοιλικά υγρά, στο μητρικό γάλα και σε άλλα βιολογικά υγρά όπως το Ε.Ν.Υ κ.α. Δεν έχει αναφερθεί ύπαρξη του ιού στα δάκρυα και στον ιδρώτα.

Ο ιός μεταδίδεται:

- Με την χωρίς προφύλαξη σεξουαλική επαφή με μολυσμένο άτομο.
- Με την από κοινού χρήση αιχμηρών αντικειμένων (βελόνες, σύριγγες, οδοντόβουρτσες κτλ.) στα οποία υπάρχει μολυσμένο από τον ιό αίμα.
- Από την μητέρα σε παιδί κατά την κύηση, τον τοκετό και τον θηλασμό.

Ο HIV δεν επιζεί εύκολα έξω από το σώμα και καταστρέφεται εύκολα με κοινά απολυμαντικά.

Δεν μεταδίδεται ο ιός διαμέσου του αέρα, με το νερό, και τα τρόφιμα, με τη χρήση οικιακών σκευών, με τη χρήση πετσέτων, σκεπασμάτων, με τη χρήση τουαλέτας, με την κοινωνική επαφή (χειραψία, φίλημα στο μάγουλο κλπ.) Δεν μεταδίδεται από τα έντομα, από ψισίνες ή την θάλασσα. Όταν κάποιος μολυνθεί από τον HIV, ο ιός καταστρέφει μια κατηγορία κυττάρων του αίματος που λέγονται CD4 λεμφοκύτταρα. Ο ρόλος αυτών των κυττάρων είναι πολύ σημαντικός για την σωστή λειτουργία του ανοσοποιητικού συστήματος του οργανισμού. Με την πάροδο του χρόνου παρατηρείται μια προοδευτική καταστροφή των CD4 λεμφοκυττάρων. Όταν ο αριθμός τους ελαττωθεί σημαντικά – εξ αιτίας της δράσης του ιού - ο οργανισμός είναι πολύ ευάλωτος σε λοιμώξεις και κακοήθεις όγκους. Από την στιγμή που θα εμφανιστεί μια τέτοια λοίμωξη ή όγκος σε ένα οροθετικό άτομο τότε αυτό πάσχει από AIDS.

Εκδηλώσεις

Τα κλινικά σημεία και τα συμπτώματα της λοίμωξης από τον HIV είναι εξαιρετικά σύνθετα. Περιλαμβάνουν τόσο τα σημεία και συμπτώματα των ευκαιριακών (καιροσκοπικών) λοιμώξεων, όσο και εκείνα που προκαλούνται άμεσα από τον ιό.

Η λοίμωξη από HIV μπορεί να εμφανιστεί σαν: ·

οξύ στάδιο

Οι κλινικές εκδηλώσεις μπορεί να είναι πυρετός, λεμφαδενοπάθεια, νυχτερινοί ιδρώτες, κεφαλαλγία, βήχας και δερματικό εξάνθημα.

· Ασυμπτωματικό στάδιο που μπορεί να περιλαμβάνει την επιμένουσα λεμφαδενοπάθεια.

· Το σύμπλεγμα που σχετίζεται με το AIDS :

Χαρακτηρίζεται από την παρουσία των παρακάτω σημείων συμπτωμάτων: διάρροια, απώλεια βάρους, κακουχία, εύκολη κόπωση και λήθαργο, ανορεξία, πυρετό, νυχτερινούς ιδρώτες, κοιλιακά ενοχλήματα, πονοκέφαλο, λεμφαδενοπάθεια, σπληνομεγαλία, νευρολογικές βλάβες που οδηγούν σε απώλεια μνήμης και περιφερική νευροπάθεια.

Πολλοί άρρωστοι παρουσιάζουν βλεννογονοδερματικές αλλοιώσεις οφειλόμενες σε έρπητα και σε τριχωτή λευκοπλακία του στόματος.

AIDS

Το AIDS αντιπροσωπεύει το σοβαρό, τελικό στάδιο του κλινικού φάσματος της HIV λοίμωξης. Χαρακτηρίζεται από την εμφάνιση ευκαιριακών λοιμώξεων και νεοπλασμάτων ή λοιμώξεων από παθογόνα που βρίσκονται στο περιβάλλον, αλλά δεν προκαλούν λοιμώξεις σε φυσιολογικά άτομα όπως η *Pneumocystis carinii*, μύκητες κλπ, CMV, TBC.

Εργαστηριακή διάγνωση

Η διάγνωση της HIV λοίμωξης μπορεί να γίνει στο εργαστήριο με την ανίχνευση των ειδικών αντισωμάτων με την ανοσοενζυμική δοκιμασία ELISA και επιβεβαιωτικά με συμπληρωματικές δοκιμασίες όπως η Western blot.

Είναι δυνατόν επίσης να ανιχνευθεί άμεσα η παρουσία αντιγόνων του HIV (ο ίδιος ο ιός ή οι πρωτεΐνες του). Ο έλεγχος για την ανίχνευση ή την εξέταση ενός ατόμου για HIV λοίμωξη προϋποθέτει συγκατάθεση του εξεταζομένου, μετά από ενημέρωση συμβουλευτική και εξασφάλιση εμπιστευτικότητας.

Θεραπευτική αντιμετώπιση

Το AIDS παραμένει μια από τις σοβαρές και θανατηφόρες νόσους. Όμως οι νέοι συνδιασμοί αντιρετροϊκών φαρμάκων έχουν πολύ ενθαρρυντικά αποτελέσματα. Επιμηκύνουν σημαντικά το χρόνο επιβίωσης ενώ συγχρόνως επιδρούν καταλυτικά στην ποιότητα ζωής των οροθετικών ατόμων. Η αγωγή δίνεται σε οροθετικούς ασθενείς ακόμα κι αν αυτοί δεν πάσχουν από AIDS. Καταφέρνουν να μειώνουν σε πολύ μεγάλο βαθμό τον αριθμό των ιών που κυκλοφορούν στο αίμα με την προϋπόθεση ότι η λήψη τους είναι συνεχής και αδιάλυτη. Η αντιμετώπιση επίσης περιλαμβάνει θεραπεία για τις ευκαιριακές λοιμώξεις, για τα HIV σχετιζόμενα νεοπλασμάτα και αντιμετώπιση των ειδικών επιπλοκών.

Η Παρασκευή προφυλακτικού εμβολίου είναι ακόμη δυσχερής.

Μέτρα προφύλαξης

Τα άτομα που είναι ύποπτα ή γνωστά ότι έχουν μολυνθεί με HIV πρέπει να παραμένουν ενσωματωμένα μέσα στην κοινωνία και να βοηθούνται, ώστε να αναλαμβάνουν την υπευθυνότητα για την πρόληψη της μετάδοσης της νόσου στους άλλους. Η εξοστράκιση των υπόπτων ή των γνωστών ατόμων με HIV λοίμωξη είναι αδικαιολόγητη.

Επι πλέον τα διακριτικά μέτρα δημιουργούν επιπρόσθετα προβλήματα και προξενούν περιπτώ ανθρωπίνου πόνου.

Η αποφυγή της διάκρισης αυτών των ατόμων είναι σημαντικός παράγοντας για την πρόληψη, τον έλεγχο του AIDS. Η αποτυχία της αναχαίτησης αυτής της διάκρισης μπορεί να θέσει σε κίνδυνο την Δημόσια Υγεία.

Παρά τις προόδους που σημειώνονται καθημερινώς δεν υπάρχει ριζική θεραπεία. Το μοναδικό όπλο για την αναχαίτηση της νόσου παραμένει η λήψη μέτρων αποφυγής της μόλυνσης από τον ιό.

Πρέπει να υπάρξει αλλαγή της συμπεριφοράς για να εμποδισθεί η διασπορά του HIV. Μερικές απλές προφυλάξεις ελατώνουν ή ακόμη εξαφανίζουν τον κίνδυνο μετάδοσης.

Ακόμη η συνήθεις κανόνες υγιεινής αρκούν για να προλάβουν την μόλυνση. Ο ιός καταστρέφεται εύκολα με θέρμανση > 60° C καθώς και από τα κοινά απολυμαντικά χώρου, όπως η χλωρίνη.

Απολύτως απαραίτητη είναι η προφύλαξη στις σεξουαλικές σχέσεις. Μια σχέση σταθερή με αποκλειστικά ένα ερωτικό σύντροφο που δεν έχει μολυνθεί από τον HIV αποκλείει κάθε πιθανότητα μόλυνσης.

Σε αντίθετη περίπτωση να γίνεται συστηματική και σωστή χρήση προφυλακτικού σε κάθε είδους σεξουαλική επαφή σ' όλη τη διάρκεια της, με κάθε ερωτικό σύντροφο.

Ακόμη πρέπει να γίνεται έγκαιρη διάγνωση και θεραπεία των αφροδισίων νοσημάτων. Απαραίτητη κρίνεται η ευαισθητοποίηση των ομάδων μεγάλου κινδύνου για έγκαιρη ανίχνευση οροθετικών.

• Σημαντικά είναι και τα μέτρα πρόληψης αιματογενούς μετάδοσης του HIV.

Δεν πρέπει να χρησιμοποιούνται από κοινού αιχμηρά αντικείμενα (ξυραφακιά, βελόνες, ψαλίδια, οδντόβουρτσες κλπ.).

Να μη γίνεται χρήση ναρκωτικών, αλλά αν γίνεται να μη χρησιμοποιούνται ποτέ μεταχειρισμένες βελόνες και σύριγγες.

Να γίνεται τακτικός έλεγχος των τοξικομανών και των ατόμων του περιβάλλοντός τους.

• Όσον αφορά τα μέτρα πρόληψης κατά την μετάγγιση αίματος ή παραγώγων του αίματος: γίνεται σωστή επιλογή αιμοδών και ορολογικός έλεγχος των αιμοδοτών. Επίσης γίνεται αποστείρωση των παραγόντων 8 και 9 οι οποίοι χορηγούνται στους αιμορροφιλικούς.

Απαιτείται ακόμη σωστή διαχείριση του αίματος και χορήγησή του επί απόλυτων ενδείξεων.

• Η πρόληψη από την περιγεννητική μετάδοση περιλαμβάνει ορολογικό έλεγχο και σωστή ενημέρωση των εγκύων. Έγκαιρη ταυτοποίηση και θεραπεία των μολυσμένων βρεφών.

Επίσης αποφυγή θηλασμού των βρεφών από οροθετικές μητέρες και σύσταση για αποφυγή κυήσεως στις οροθετικές γυναίκες αναπαραγωγικής ηλικίας.

- Πολύ μεγάλη σημασία για την πρόληψη της διασποράς της νόσου στον πληθυσμό έχει και η συμπεριφορά των οροθετικών ατόμων. Πρέπει να ενημερώνουν τους ερωτικούς τους συντρόφους. Να κάνουν χρήση αποκλειστικών ειδών ατομικής υγιεινής. Να ενημερώνουν τους ιατρούς και οδοντιάτρους που τους περιθάλπουν. Να αποφεύγουν την αιμοδοσία και δωρεά οργάνων για μεταμόσχευση και να ελέγχονται για φυματίωση.
- Τα μέτρα πρόληψης στο νοσοκομειακό περιβάλλον περιλαμβάνουν χρήση γαντιών σ' όλες τις αιμοληψίες, φλεβοκεντήσεις, περιποίηση τραυμάτων ή επαφή με αιμορραγούσες επιφάνειες. Ακόμη άμεσο καλό πλύσιμο χεριών και δέρματος αμέσως μόλις βγουν τα γάντια. Προσοχή απαιτείται στο χειρισμό συρίγγων, βελονών ή αιχμηρών αντικειμένων για αποφυγή τραυματισμών.

Η απόρριψη βελονών κλπ. γίνεται σε κλειστό, ανθεκτικό μιας χρήσης δοχείο.

Απαραίτητη είναι η απολύμανση επιφανειών και αντικειμένων με υποχλωριώδες νάτριο.

Συμπερασματικά η επαγρύπνηση των υπηρεσιών Δημόσιας Υγείας, η ενημέρωση του πληθυσμού για την νόσο, τους τρόπους μετάδοσης, τα μέσα προφύλαξης η υπεύθυνη συμπεριφορά και η καλλιέργεια ατομικής ευθύνης αποτελούν το κυριότερο και αποτελεσματικότερο, προς το παρόν, μέτρο αντιμετώπισης της επιδημίας.